ΕΤΟΣ Β. 'Εν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 15 Ἰουλίου 1912 ΑΡΙΘ. 81.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΞ ΟΙΚΟΥΜ. ΣΥΝΟΔΟΥΣ ΣΥΝΕΛΘΟΝΤΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς Παύλου (Γ' 8—15)

Τέκνον Τίτε, πιστὸς ὁ λόγος· καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ Θεῷ· ταῦτα ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. Μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι. Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει, ὢν αὐτοκατάκριτος. Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλὼ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. Ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. Ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

«Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς» ἀλλ' ἐκ φιλανθρωπίας ἔσωσεν ἡμᾶς ὁ ἅγιος Θεὸς ἀποστείλας τὸν Μονογενῆ του Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον πρὸς τοῦτο, διδάσκει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφων εἰς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Τίτον. Καὶ ἡ διδασκαλία αὐτη εἶνε ἀξία πάσης πίστεως—προσθέτει εἰς τὴν περικοπήν, ἡ ὁποία ἀνεγνώσθη σήμερον, καὶ πρέπει νὰ διδάσκηται εἰς πᾶσαν περίστασιν, διὰ νὰ ἐπιμελῶνται οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Θεὸν καὶ πράττωσι καλὰ ἔργα καὶ νὰ φαίνωνται ὅτι ἐξέχουσι τῶν ἀπίστων, διότι ταῦτα εἶνε ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὄχι αἱ ἀνόητοι συζητήσεις καὶ αἱ περὶ γενεαλογίας φιλονεικίαι καὶ διαπληκτισμοί, οἱ ὁποῖοι καὶ ματαίως κατεξοδεύουν τὸν καιρὸν καὶ εἰς τίποτε δὲν ὠφελοῦν. Ἐὰν δέ ποτε εὑρεθῇς εἰς τὴν ἀνάγκην—γράφει πρὸς τὸν Τίτον—νὰ συζητήσῃς περὶ πίστεως μὲ ἄνθρωπον αἱρετικόν, ἀφοῦ τὸν συμβουλεύσῃς μίαν καὶ δύο φοράς, καὶ δὲν παραδεχθῇ τὴν ἀλήθειαν, ἄφινε αὐτόν, διότι ἔχει διεστραμμένον τὸν νοῦν, καὶ ἐμμένει εἰς τὴν πλάνην, καὶ εἶνε ἄξιος πάσης τιμωρίας, διότι μὴ συμμορφούμενος πρὸς τὴν ἀναπτυσσομένην εἰς αὐτὸν ἀλήθειαν κατακρίνει καὶ καταδικάζει αὐτὸς ἑαυτόν. Παραγγέλλει δὲ πρὸς τούτοις εἰς αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Νικόπολιν, ὅπου θὰ περάσῃ τὸν χειμῶνα, ὅταν ἀποστείλῃ εἰς ἀναπλήρωσίν του τὸν Ἀρτεμᾶν ἢ τὸν Τυχικόν· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ν' ἀποστείλῃ τὸν νομικὸν Ζηνᾶν καὶ τὸν Ἀπολλώ, φροντίζων νὰ ἐφοδιάσῃ αὐτοὺς μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τὴν ὁδοιπορίαν. Ἂς γνωρίζωσι δὲ οἱ Χριστιανοὶ ὅτι ἔχουν ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ βοηθῶσιν εἰς τὰς παρουσιαζομένας ἀνάγκας, διὰ νὰ δεικνύωσι τοιουτοτρόπως τοὺς καρποὺς τῆς πίστεώς των. Ἀσπάζονταί σε—προσθέτει—ὅλοι ὅσοι εὑρίσκονται πλησίον μου· ἀσπάσθητι τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς ὡς πιστοί. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μαζί σας.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ προσοχὴν ἀναγινώσκει τὴν σημερινὴν ἀποστολικὴν περικοπὴν δὲν δύναται παρὰ νὰ πεισθῇ, ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου χρειάζονται δύο τινά, ἡ θεία χάρις καὶ τὰ καλὰ ἔργα. Καὶ ἡ μὲν θεία χάρις δίδεται εἰς τὸν Χριστιανὸν διὰ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων δαψιλὴς καὶ ἄφθονος, ἐφ' ὅσον εἶνε ἄξιος αὐτῆς, καὶ διατηρεῖται αἰωνίως, ἐφ' ὅσον ὁ Χριστιανὸς ζῇ βίον σύμφωνον πρὸς τὰς παραγγελίας τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Τὰ δὲ καλὰ ἔργα εἶνε ἀποτελέσματα τῆς καλῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξαρτῶνται τελείως ἀπὸ αὐτόν. Ὥστε ἡ θεία χάρις ἀπὸ τὸ ἓν μέρος καὶ ἡ ἀγαθὴ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ ἄλλο, εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κάμνουν τὸν ἄνθρωπον τέλειον Χριστιανόν, ἄξιον κληρονόμον τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἐὰν ὅμως βαθύτερον ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο, θὰ εὕρωμεν ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἡμετέραν θέλησιν. Ἐὰν ἔχωμεν τὴν θέλησιν ἁγνὴν καὶ σταθεράν, θὰ γείνωμεν ἀναμφιβόλως μέτοχοι τῆς θείας χάριτος, καὶ γινόμενοι μέτοχοι αὐτῆς, πάλιν διὰ τῆς ἀγαθῆς καὶ σταθερᾶς ἡμῶν θελήσεως, θὰ διατηρήσωμεν αὐτήν. Ἐὰν δὲν ἔχωμεν τὴν θέλησιν αὐτήν, δὲν γινόμεθα ἄξιοι τῆς τοιαύτης ὑψηλῆς καὶ ἀνεκτιμήτου δωρεᾶς, ἡ ὁποία εἶνε ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ βάσις τῆς

ἡμετέρας σωτηρίας, τὴν ὁποίαν ἀποτελειόνουν τὰ καλὰ ἔργα. Καὶ δὲν γινόμεθα μέτοχοι τῆς θείας χάριτος, ἐὰν δὲν ἔχωμεν τὴν πρὸς τοῦτο θέλησιν, διότι ὁ Θεὸς οὐδένα βιάζει, οὐδένα ἐξαναγκάζει· «εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν» (Ματθ. ΙϚ΄ 24) λέγει, ὁ «δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω» (Ματθ. ΙΘ΄. 12), ἀνακράζει. Θέλησιν ἁγνὴν καὶ σταθερὰν εἶχον οἱ ἁλιεῖς, τοὺς ὁποίους ἐξέλεξεν ὁ Οὐράνιος Διδάσκαλος ὡς μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους του, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ προθυμίας ἐγκατέλειπον τὰ πάντα καὶ ἠκολούθησαν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ἔλαβον τὴν θείαν χάριν, τὴν ὁποίαν διετήρησαν διὰ τῆς ἀφοσιώσεώς των εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, διὰ τῆς ἀφοσιώσεώς των εἰς τὸ θεῖον θέλημα, ἀφοσιώσεως εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀφικομένης ὥστε νὰ ἀναφωνῶσι πλήρεις πίστεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς» (Γαλ. Β΄ 20). Καὶ εἰς τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ἐπαξίως τῆς θελήσεώς των θείαν χάριν προσέθεσαν καὶ τὰ καλὰ ἔργα καὶ τὸν ἀληθῆ Χριστιανικὸν βίον, καὶ τοιουτοτρόπως ἔγειναν τέλειοι, ἐδοξάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Θεοῦ, δοξάζονται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ θὰ καθήσωσι καὶ αὐτοὶ «ἐπὶ δώδεκα θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ» (Ματθ. ΙΘ΄ 28). Θέλησιν ἁγνὴν καὶ σταθερὰν εἶχον ὅλοι οἱ ἅγιοι Μάρτυρες καὶ Ὁμολογηταὶ τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως, καὶ διὰ τοῦτο ἠξιώθησαν τῆς θείας χάριτος, τὴν ὁποίαν συνδυάσαντες μὲ τὰ χριστιανικὰ ἔργα, ἐδοξάσθησαν καὶ δοξάζονται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Θέλησιν εἶχε καὶ ὁ Ἰούδας, ἀλλ᾿ οὔτε ἁγνὴ οὔτε σταθερὰ ἦτο, καὶ διὰ τοῦτο δὲν διετήρησε τὴν θείαν χάριν τὴν ὁποίαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων εἶχε λάβει, ἀλλ᾿ ἔχασεν αὐτὴν προδοὺς διὰ τριάκοντα ἀργύρια τὸν θεῖον Διδάσκαλόν του. Θελήσεως λοιπὸν ἁγνῆς καὶ σταθερᾶς ἔχομεν ἀνάγκην διὰ νὰ χορηγηθῇ εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ θεία χάρις, θελήσεως ἁγνῆς καὶ σταθερᾶς ἔχομεν ἀνάγκην διὰ νὰ διατηρήσωμεν τὴν θείαν χάριν, θελήσεως ἁγνῆς καὶ σταθερᾶς ἔχομεν ἀνάγκην διὰ νὰ ἐποικοδομήσωμεν ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης τῆς θείας χάριτος τὴν ἡμετέραν τελειότητα καὶ σωτηρίαν διὰ τῶν καλῶν ἔργων, διὰ τοῦ ἐναρέτου Χριστιανικοῦ βίου.

Ἀλλὰ πῶς ἆρά γε δυνάμεθα ν᾿ ἀποκτήσωμεν, ἐὰν δὲν ἔχωμεν τοιαύτην θέλησιν, καὶ ἐὰν ἔχωμεν μὲν δὲν εἶνε ὅμως ἁγνὴ καὶ σταθερά, πῶς δυνάμεθα νὰ τὴν κάμωμεν τοιαύτην; Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἔχομεν θέλησιν, δῆλα δὴ τὴν δύναμιν ἐκείνην τῆς ψυχῆς τοῦ νὰ ἐκλέγωμεν ἓν ἢ καὶ περισσότερα μεταξὺ πολλῶν πραγμάτων. Ἀλλ᾿ ἡ θέλησις τοῦ ἑνὸς εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ συμφωνῇ μὲ τὴν θέλησιν τοῦ ἄλλου· ὁ εἷς νὰ ἔχῃ ἀντικείμενον τῆς θελήσεώς του μεγάλα καὶ ὑψηλὰ πράγματα· ὁ ἄλλος μικρὰ καὶ ταπεινά· οὗτος τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον· ἐκεῖνος τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἄδικον. Ἐν γένει παρατηρεῖται διαφορὰ θελήσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἡ διαφορὰ δὲ αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς κατευθύνσεως τὴν ὁποίαν λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ἀνατροφῆς, ἐκ τοῦ παραδείγματος ἐκ τῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν κάμνει τῶν διαφόρων πραγμάτων. Ἐὰν δῆλα

δὴ ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργα διδαχθῇ πρεπόντως νὰ κρίνῃ καὶ νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, τὸ δίκαιον ἀπὸ τοῦ ἀδίκου, τὸ ὑψηλὸν ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ, τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς, καὶ νὰ τείνῃ πρὸς τὰ πρῶτα καὶ νὰ ἐκλέγῃ αὐτά, καὶ ν' ἀπομακρύνηται ἀπὸ τὰ δεύτερα καὶ ἀποκρούῃ αὐτά, τότε ἀσφαλῶς ἀποκτᾷ θέλησιν ἁγνὴν καὶ σταθεράν, τότε θέλει πάντοτε τὸ καλὸν καὶ ἀποφεύγει τὸ κακόν. Ἐὰν ὅμως παραμεληθῇ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου, τότε ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου λαμβάνει τυχαίως μίαν κατεύθυνσιν, ἡ ὁποία τυχαίως καὶ μοιραίως τὸν ὁδηγεῖ ἄνευ κρίσεως, ἀδιαφόρως πότε εἰς τὸ καλὸν, πότε εἰς τὸ κακὸν καὶ τότε ἡ θέλησις εἶνε ἀσταθὴς καὶ εὐμετάβλητος. Κατὰ ταῦτα, ὁ μόνος τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἠμπορεῖ ν' ἀποκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος θέλησιν ἁγνὴν καὶ σταθεράν, εἶνε ἡ ἐπιμεμελημένη ἀνατροφὴ καὶ μόρφωσις, τὴν ὁποίαν λαμβάνει κατὰ τὴν μικράν του ἡλικίαν, ἀνατροφὴ καὶ μόρφωσις κατεργαζομένη διὰ λόγου καὶ ἔργου, διὰ διδασκαλίας καὶ παραδείγματος, πρὸ πάντων τοῦ παραδείγματος, τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ σοφωτέρα καὶ ἀποτελεσματικωτέρα διδασκαλία. Ἐκ τούτων κατανοεῖτε οἱ γονεῖς, ὁποῖον ἱερὸν καθῆκον ἔχετε νὰ μορφώσητε τὰ τέκνα σας, εἰς τὸ ἀγαθόν, εἰς τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ δίκαιον κατευθύνοντες τὴν θέλησίν των, ἀλλὰ καὶ ὁποίαν εὐθύνην φέρετε καὶ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπέναντι τῆς κοινωνίας, ἐὰν τὸ παραμελήσετε καὶ λάβῃ ἡ θέλησίς των κατεύθυνσιν ἀντίθετον.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, Θεὸς ὤν, ἔγεινεν ἄνθρωπος διὰ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ θέλῃ καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ συνεργήσῃ ἐξ οἰκείας θελήσεως εἰς τὴν σωτηρίαν του. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν θέλῃ νὰ σωθῇ, ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ δὲν τὸν σώζει διὰ τῆς θείας χάριτος μόνον. Ὥστε ἡ σωτηρία μας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεώς μας. Διὰ τῆς θελήσεώς μας λαμβάνομεν τὴν θείαν χάριν, διατηροῦμεν αὐτήν, καὶ ἐκτελοῦμεν τὰ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου τῆς θείας χάριτος ἀπαιτούμενα καλὰ ἔργα. Θέλησιν ἔχομεν ὅλοι· ἀλλ' ἀτυχῶς ὅλοι δὲν θέλομεν τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον ἢ καὶ ἂν τὸ θέλωμεν, καὶ τὸ θέλομεν πάντοτε, δὲν ἐννοοῦμεν νὰ ὑποστῶμεν μερικὰς θυσίας τῶν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν κλίσεων ἡμῶν, δὲν ἐννοοῦμεν ν' ἀντιστρατευθῶμεν πρὸς τὴν «οἰκοῦσαν ἐν ἡμῖν ἁμαρτίαν», καὶ γινόμεθα τοιουτοτρόπως ἡμεῖς οἱ ἴδιοι παραίτιοι τῆς ἀπωλείας ἡμῶν. Ἂς τονώσωμεν τὴν θέλησιν ἡμῶν καὶ τότε ἡ θεία χάρις καὶ τὰ καλὰ ἡμῶν ἔργα θὰ προξενήσωσιν εἰς ἡμᾶς τὴν ἐν οὐρανοῖς μακαριότητα.

ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΕΚΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

ΙΒ'.

«***Καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα*
» *ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ***».
(Α'. Ἰωα. Δ. 21)

Τὸ νὰ τηρῶμεν ἁπλῶς τὴν ἕκτην τοῦ Θεοῦ ἐντολήν, ἤτοι νὰ ἀποφεύγωμεν πᾶν εἶδος ἀνθρωποκτονίας καὶ τὰ ἄγοντα πρὸς τὴν ἀνθρωποκτονίαν πάθη, τὴν ὀργήν, τὸν φθόνον, τὸ μῖσος, τὰ σκάνδαλα καὶ εἴτι παρόμοιον, τοῦτο μόνον δὲν ἀρκεῖ, διότι τὸ νὰ μὴ πράττῃ τις ἁπλῶς τὸ κακὸν δὲν εἶναι ἀκόμη ἡ ἀρετή· ἡ τελεία ἀρετὴ εἶναι ὅταν τις ἀποφεύγῃ μὲν ἐπιμελῶς τὸ κακόν, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως καὶ ἀγωνίζεται νὰ κατορθώσῃ τὸ ἀγαθόν. Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν πρέπει νὰ περιοριζώμεθα εἰς μόνον τὸ μὴ παραβλάπτειν τὴν ζωὴν τοῦ πλησίον, ἀλλ' ὀφείλομεν καὶ νὰ ἀγαπῶμεν αὐτόν. Περὶ τῆς ἀγάπης ταύτης τοῦ πλησίον ὁμιλήσωμεν σήμερον.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν ὅτι δύο εἶναι αἱ μεγάλαι ἐντολαί, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον καὶ ὅτι εἰς τὰς δύο ταύτας ἐντολὰς κρέμανται ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. «*Ἀγαπήσεις » Κύριον τὸν Θεόν σου, ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, » καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. Αὕτη ἔστι πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή· δευ» τέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ. Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύ» ταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται*». Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, «*καὶ ταύτην τὴν » ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελ» φὸν αὐτοῦ*». «Ὥσπερ, λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, ὥσπερ ψυχὴ ἄνευ » σώματος οὐ καλεῖται ἄνθρωπος, οὐδ' αὖ σῶμα ἄνευ ψυχῆς, οὕτως οὐδ' » ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἀκόλουθον καὶ τὴν πρὸς τὸν πλη» σίον ἀγάπην». Ὁ οὐρανοβάμων δὲ Παῦλος παραγγέλλει ἡμῖν ταῦτα. «*Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, ἀλλ' ἢ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, ὁ ἀγαπῶν τὸν ἕτε» ρον, νόμον πεπλήρωκε· τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέ» ψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, » ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ,* ***ἀγαπήσεις τὸν πλησίον » σου ὡς ἑαυτόν.***» Διὰ ταύτην τὴν ἀγάπην, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος

«καὶ ἡ ἐλεημοσύνη παρὰ Θεοῦ νενομοθέτηται· καὶ γὰρ ἠδύνατο τοὺς » πένητας διατρέφειν ὁ Θεός, καὶ χωρὶς τούτου (τῆς ἐλεημοσύνης)· ἀλλ' » ἵνα ἡμᾶς εἰς τὴν ***ἀγάπην*** συνδέσῃ, καὶ ἵνα διαθερμαινώμεθα πρὸς » ἀλλήλους παρ' ἡμῶν αὐτοὺς ἐκέλευσε τρέφεσθαι». «Διὰ τοῦτο, λέγει » ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς Πατήρ, ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μίαν κοινὴν κατοικίαν, » τὸν κόσμον· διὰ τοῦτο σκέπει ἡμᾶς ὑπὸ μίαν κοινὴν στέγην, τὸν οὐρα- » νόν· διὰ τοῦτο τρέφει ἡμᾶς ἐπὶ μιᾶς κοινῆς τραπέζης, τῆς γῆς· ἵνα » ***ἀγαπώμεθα*** ὡς μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Πολλὰ μέν ἐστι » τὰ χαρακτηρίζοντα τὸν Χριστιανισμόν· μᾶλλον δ' ἁπάντων καὶ κρεῖτ- » τον ἁπάντων, ***ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη***». «Οὐδέν, λέγει καὶ ἕτερος τῶν » ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας, οὐδὲν οὕτω Θεῷ περισπούδαστον, ***ὡς ἀγάπη***· » δι' ἣν καὶ ἄνθρωπος γέγονε, καὶ μέχρι θανάτου ὑπήκοος· διὰ τοῦτο γὰρ » οἱ πρῶτοι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀδελφοὶ δύο γεγόνασιν, ἐνδειξαμένου » διὰ τῶν προοιμίων εὐθὺς τοῦ πανσόφου Σωτῆρος, ὅτι πάντας τοὺς » μαθητὰς αὐτοῦ ***ἀδελφικῶς*** συνάπτεσθαι βούλεται».

Ἐκ τῶν εἰρημένων δείκνυται ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ἡμῶν τῆς ἰσχύος καὶ ταὐτοχρόνως νὰ ἀγαπῶμεν καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν. Ἡ ἀληθὴς δὲ ἀγάπη τοῦ πλησίον εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῦ ὁποίου πηγάζει αὕτη, ὅπως ὁ ποταμὸς λαμβάνει τὸ ὕδωρ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πηγῆς. Ἀλλ' ἤδη γεννᾶται τὸ ἐρώτημα. «*Καὶ τίς ἐστι μου πλησίον;*»

Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπηύθυνεν ἄλλοτε πρὸς αὐτὸν τὸν Χριστὸν νομοδιδάσκαλός τις τῶν Ἰουδαίων. Διὰ νὰ κατανοηθῇ τὸ προκείμενον ζήτημα δέον νὰ γείνῃ γνωστόν, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐν γένει ὅλοι οἱ λαοὶ οἱ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ ἀκμάσαντες πλησίον ἑαυτῶν ἐθεώρουν μόνους τοὺς συγγενεῖς, τοὺς φίλους, τοὺς συμπατριώτας αὐτῶν, πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ἐθεώρουν ὡς ξένους, πρὸς οὓς οὐδὲν αἴσθημα φιλανθρωπίας ἢ συμπαθείας ᾐσθάνοντο. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον οἱ κύριοι ἐτιμώρουν τοὺς δούλους μὲ φρικώδη βασανιστήρια, οἱ δὲ νικῶντες λαοὶ βαρβάρως καὶ ἀπανθρώπως ἐφέροντο πρὸς τοὺς ἡττημένους, ἐξ οὗ καὶ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο ἀξίωμα τῆς ἀρχαιότητος «οὐαὶ τοῖς ἡττωμένοις». Πρὸς ἐκρίζωσιν τῶν προκαταλήψεων καὶ τῶν βαρβάρων ἐκείνων ἐθίμων ὁ Σωτὴρ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ νομοδιδασκάλου διὰ τῆς ἑπομένης παραβολῆς. Ἄνθρωπός τις κατερχόμενος ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ ἔπεσεν εἰς χεῖρας λῃστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐλῄστευσαν αὐτόν, ἐτραυμάτισαν καὶ ἀφῆκαν εἶτα αὐτὸν ἡμιθανῆ εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου. Διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης ἔτυχε νὰ διέλθῃ μετ' ὀλίγον ἱερεύς τις, ὅστις ἰδὼν τὸν τραυματίαν ἤλλαξε δρόμον· τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ Λευΐτης, ὅστις διῆλθεν ἐκεῖθεν μετὰ τὸν ἱερέα. Ἀλλὰ Σαμαρείτης διερχόμενος ἐκεῖθεν καὶ ἰδὼν τὸν τραυματίαν ἐκτάδην κείμενον ηὐσπλαγχνίσθη αὐτόν. Πλησιάσας ἐπέδησε τὰς πληγὰς αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου κτήνους μετέφερεν εἰς πανδοχεῖον, ὅπου ἐπεμελήθη τῆς θεραπείας αὐτοῦ. «*Τίς τῶν τριῶν τούτων δοκεῖ σοι » πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς*», ἠρώτησε ὁ Σωτὴρ τὸν Νομοδιδάσκαλον, ὅτις ἀπεκρίθη, «ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ». «*Πορεύου*», εἶπε τότε ὁ Κύριος εἰς αὐτόν, «*καὶ σὺ ποίει ὁμοίως*». Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ἐν μέσῃ ὁδῷ κατακείμενος καὶ πλέων εἰς τὸ

ἑαυτοῦ αἷμα εἶναι Ἰουδαῖος, ὁ δὲ εὐεργετήσας αὐτὸν εἶναι Σαμαρείτης, τοὐτέστι ξένος δι᾿ αὐτὸν καὶ μάλιστα ἐχθρός, διότι οἱ δύο οὗτοι λαοὶ ἔτρεφον θανάσιμον κατ᾿ ἀλλήλων μῖσος. Ἀλλ᾿ ὁ γενναῖος Σαμαρείτης τεθέμενος κατὰ μέρος ὅλους τούτους τοὺς λόγους, οὐδὲν ἕτερον διαβλέπει ἐν τῷ δυστυχεῖ ἐκείνῳ, εἰμὴ τὸν ἐν κινδύνῳ ἄνθρωπον, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ ὅπως ἐπιδείξηται αὐτῷ ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀφοσίωσιν. Τὸ αὐτὸ ἂς πράττωμεν καὶ ἡμεῖς, ἂς ἀγαπῶμεν πάντας τοὺς ἀνθρώπους, οἱοιδήποτε καὶ ἂν ἦναι οὗτοι συμπατριῶται ἢ ξένοι, συγγενεῖς ἢ οὐδένα δεσμὸν συγγενείας μεθ᾿ ἡμῶν ἔχοντες, πιστοὶ ἢ ἄπιστοι καὶ ἀκόμη δίκαιοι ἢ ἁμαρτωλοί.

Ἔχοντες τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχομεν οἱ πάντες καὶ τὴν αὐτὴν καταγωγήν. Οἱοιδήποτε καὶ ἂν εἴμεθα, μεγάλοι ἢ μικροί, πλούσιοι ἢ πένητες, ὅλοι ἕλκομεν τὸ γένος ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου γενάρχου τῆς μεγάλης ἀνθρωπίνης οἰκογενείας. Τίνα σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ τὸ ὅτι αἴφνης εἴμεθα συγγενεῖς τετάρτου ἢ πέμπτου βαθμοῦ; Δι᾿ οἱασδήποτε διακλαδώσεως ἀρτηριῶν καὶ ἂν διέλθῃ, μέχρις οὗ φθάσῃ μέχρις ἡμῶν, τὸ ἐν ταῖς ἡμετέραις φλεψὶ κυκλοφοροῦν αἷμα, δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ αἷμα, καὶ δὲν προέρχεται πάντοτε ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς;... Ἀλλ᾿ ἐὰν ὅλοι ἔχωμεν τὸν αὐτὸν πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν ἔχομεν ἐπίσης τὸν αὐτὸν πατέρα καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; δὲν εἴμεθα οἱ πάντες τέκνα τοῦ Θεοῦ, ἀδελφοὶ καὶ συγκληρονόμοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Πάντες ἐξαγορασμένοι διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, πάντες πεπληρωμένοι τῆς αὐτῆς χάριτος καὶ προωρισμένοι διὰ τὴν αὐτὴν μακαριότητα; Λοιπὸν ὅλοι οἱ νόμοι καὶ οἱ φυσικοὶ καὶ οἱ θρησκευτικοὶ Νόμοι ἐπιβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς τὴν ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ ἀγαπῶμεν πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ μὲ ποῖον τρόπον ὀφείλομεν νὰ ἀγαπῶμεν αὐτούς;

Οὐδὲν τούτου ἁπλούστερον, οὐδὲ σαφέστερον· *«ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν»*. Λοιπὸν ἡ ἀγάπη, ἣν ἔχομεν πρὸς ἑαυτοὺς εἶναι ὁ κανὼν καὶ τὸ πρότυπον τῆς ἀγάπης, ἣν ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν καὶ πρὸς τὸν πλησίον. Ἡ ἀγάπη δὲ ἣν ἔχομεν πρὸς ἑαυτοὺς ἐξαναγκάζει ἡμᾶς νὰ μὴ θέλωμεν ποτε καὶ νὰ μὴ ἀνεχώμεθα τὰ καθ᾿ἡμῶν μίση καὶ ἔχθρας τῶν ἄλλων, τὴν σφαγίασιν τῆς ἡμετέρας ὑπολήψεως διὰ τῆς καταλαλιᾶς καὶ συκοφαντίας, τὰς καθ᾿ἡμῶν ἀδικίας καὶ τὴν προσβολὴν τῆς περιουσίας, ζωῆς καὶ τιμῆς ἡμῶν. Τούτου οὕτως ἔχοντος, ἂς μὴ κάμνωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τοὺς ἄλλους, ὅ,τι οἱ ἄλλοι δὲν θέλομεν νὰ κάμνωσιν εἰς ἡμᾶς αὐτούς.

Ἡ ἀγάπη ἣν ἔχομεν εἰς ἑαυτοὺς ἀπαιτεῖ νὰ ἐπιθυμῶμεν ὅπως οἱ ἄλλοι ὑπομένωσι τὰ ἡμέτερα ἐλαττώματα, νὰ παραμυθῶσιν ἡμᾶς εἰς τὰς ἡμετέρας θλίψεις, νὰ τείνωσιν ἡμῖν χεῖρα ἀρωγὸν κατὰ τὰς δοκιμασίας καὶ τὰς ἀχωρίστους ἀπὸ τῆς ζωῆς ταύτης συμφοράς. Λοιπὸν ἂς κάμνωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τοὺς ἄλλους ὅ,τι θέλομεν οἱ ἄλλοι νὰ κάμνωσιν εἰς ἡμᾶς. Οὗτος εἶναι ὁ φυσικὸς νόμος ὁ ἐγγεγραμμένος βαθύτατα ἐν τῇ καρδίᾳ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὃν οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ μὴ γνωρίζων.

Ἀλλ᾿ ἡ ἀγάπη, ἣν ἔχομεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς τότε μόνον εἶναι νόμιμος καὶ τελεία, ὅταν ἦναι ὑποτεταγμένη εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἀγαπῶμεν ἑαυτοὺς ἐν Θεῷ καὶ διὰ τὸν Θεόν. Τοιαύτη πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη. Ὀφείλομεν νὰ ἀγαπῶμεν αὐτὸν ὄχι μόνον διὰ τὸν λόγον τῆς συμπαθείας, ἣν ἐμπνέει ἡμῖν διὰ τὰς ἀρετὰς

αὐτοῦ, ἢ διὰ τὸν λόγον τῆς ἀγάπης καὶ τῶν πρὸς ἡμᾶς ἐκδουλεύσεων αὐτοῦ, οὐχί· διότι τότε θὰ ἦτο ἀγάπη συμφεροντολογική. Ἀλλ' οἱαδήποτε καὶ ἂν ὦσι τὰ πλεονεκτήματα ἢ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ, αἱ ἀρεταὶ ἢ αἱ κακίαι αὐτοῦ, αἱ πρὸς ἡμᾶς διαθέσεις αὐτοῦ, ἡ εὐγνωμοσύνη αὐτοῦ, ὀφείλομεν νὰ ἀγαπῶμεν αὐτὸν διὰ τὸν Θεόν. Ἐὰν δὲ σήμερον ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀγάπη ἦναι ἄστατος καὶ ὀλιγοχρόνιος, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ ἀγάπη αὕτη δὲν ἔχει τὸν Θεὸν οὔτε ὡς ἀρχὴν οὔτε ὡς τέλος.

Ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται εἰς λόγους μόνον καὶ προσρήσεις, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐκδηλοῦται δι' ἔργων, διὰ τῆς εὐεργεσίας τοῦ πλησίον. «Ἀγάπη δὲ, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἀγάπη δ' ἐστιν » οὐ ψιλὰ ῥήματα, οὐδὲ προσρήσεις ἁπλῶς, ἀλλὰ προστασία καὶ δι' ἔρ- » γων ἐπίδειξις, οἷον τὸ πενίαν λύειν, τὸ νοσοῦντι συναμύνειν, τὸ κιν- » δύνων ἀπαλλάττειν, τὸ ἐν περιστάσεσιν οὖσιν παρίστασθαι, τὸ κλαίειν » μετὰ κλαιόντων, τὸ χαίρειν μετὰ χαιρόντων· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀγάπης, » καίτοι δοκεῖ μικρὸν εἶναι τοῦτο, χαίρειν μετὰ χαιρόντων, σφόδρα μέντοι » μέγα ἐστι καὶ φιλοσόφου δεόμενον γνώμης.... οὐδὲν οὕτως ἀγάπην » συνάγει ὡς ὅταν καὶ χαρᾶς καὶ λύπης κοινωνῶμεν ἀλλήλοις». «Ἡ » ἀγάπη λέγει καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, χρῆμα καθαρὸν καὶ τοῦ Θεοῦ » ἄξιον· ἔργον δὲ αὐτῆς ἡ ***μετάδοσις....*** καὶ πάλιν οὐδενὶ ἄνθρωπος Θεῷ » ὅμοιος ὡς τῷ ***εὖ ποιεῖν....*** Οὐδὲν οὕτως ἰσχυρὰ πρὸς ἀγάπην ὡς ***ἀντι- » διδομένη διάθεσις.*** Ἡμεῖς δὲ, εἴ τις ἐρωτήσει, τί τὸ τιμώμενον ἡμῖν » καὶ προσκυνούμενον; πρόχειρον εἰπεῖν, ***ἡ ἀγάπη·*** ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν » ἀγάπη ἐστί».

Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, τὴν ἕκτην τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν τηρεῖ οὐχὶ ἐκεῖνος ὅστις ἀποφεύγει ἁπλῶς τὸν φόνον καὶ τὰ εἰς τὸν φόνον παρασύροντα καὶ ἐξωθοῦντα αὐτὸν πάθη, ἀλλ' ἐκεῖνος ὅστις ἀγαπᾷ τὸν πλησίον αὐτοῦ ***ὡς ἑαυτόν,*** διότι *«ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζε- » ται· πλήρωμα γὰρ νόμου ἡ ἀγάπη».*

Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν οἱ Χριστιανοὶ ἃς ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον ἡμῶν ὡς ἑαυτούς, καθ' ἃ ἐνετείλατο ἡμῖν ὁ Θεός, διότι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον «ἡ ἀγάπη ἐστιν ἡ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου εἰκών, ὁ χαρακτὴρ τῶν » τοῦ Θεοῦ δούλων, τὸ γνώρισμα τῶν Ἀποστόλων»· «τῆς ἀγάπης οὐδὲν » οὔτε μεῖζον, οὔτε ἴσον ἐστιν, οὔτε αὐτὸ τὸ μαρτύριον. Καὶ πῶς, ἄκου- » σον· ἀγάπη μὲν καὶ χωρὶς μαρτυρίου ποιεῖ μαθητὴν τοῦ Χριστοῦ· μαρ- » τύριον δὲ χωρὶς ἀγάπης οὐκ ἂν ἰσχύσει τοῦτο ἐργάσασθαι». *«Περιπα- » τεῖτε ἐν ἀγάπῃ καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς»*, διότι κατὰ τὸν θεῖον Κλήμεντα τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης «τὸ ὕψος, εἰς ὃ ἀνάγει ἡμᾶς ἡ ἀγά- » πη ἀνεκδιήγητον ἐστιν· ἀγάπη κολλᾷ ἡμᾶς τῷ Θεῷ, ἀγάπη καλύπτει » πλῆθος ἁμαρτιῶν, ἡ ἀγάπη πάντα ἀνέχεται, πάντα μακροθυμεῖ· οὐδὲν » βάναυσον ἐν ἀγάπῃ, οὐδὲν ὑπερήφανον· ἀγάπη σχίσμα οὐκ ἔχει, ἀγάπη » πάντα ποιεῖ ἐν ὁμονοίᾳ· ἐν ἀγάπῃ πάντες ἐτελειώθησαν οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ » Θεοῦ· δίχα ἀγάπης οὐδὲν εὐάρεστόν ἐστι τῷ Θεῷ· ἐν ἀγάπῃ προσελά- » βετο ἡμᾶς ὁ Δεσπότης· διὰ τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχει πρὸς ἡμᾶς, τὸ αἷμα » αὐτοῦ ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστὸς καὶ Κύριος». Οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν. Ἀμήν.